

Náklady exekuce

Právní názor obsažený v odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu - má-li obecnou povahu (tzv. „zobecňující potenciál“) - je závazný při řešení typově shodných případů. Je tomu tak mimo jiné proto, že jde o způsob interpretace a aplikace Ústavy, Listiny či mezinárodních závazků. Ústavní soud v minulosti dovedl vázanost obecných soudů právním názorem Ústavního soudu také z obecného principu rovnosti v právech podle čl. 1 věty první Listiny, neboť rovnost v právech zakládá též právo na předvídatelné rozhodování v obdobných případech, čímž vylučuje libovůli při aplikaci práva. Za porušení principu rovnosti v právech je pak nutno považovat rovněž takové případy, kdy obecný soud neposkytne účastníkům ochranu jejich základních práv a svobod, ač již ve skutkově obdobných případech byla Ústavním soudem přiznána.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. II.ÚS 3303/18, ze dne 28.5.2019)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatele R.K., zastoupeného Mgr. Ing. P.B., advokátkou se sídlem U., proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 24. 4. 2018, č. j. 64 EXE 3325/2017-40, a proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 7. 2018, č. j. 58 Co 237/2018-82, za účasti Obvodního soudu pro Prahu 4 a Městského soudu v Praze, jako účastníků řízení, a JUDr. J.P., Ph.D., se sídlem P., zastoupeného JUDr. P.T., advokátem se sídlem R., jako vedlejšího účastníka řízení, tak, že usnesením Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 24. 4. 2018, č. j. 64 EXE 3325/2017-40, a usnesením Městského soudu v Praze ze dne 19. 7. 2018, č. j. 58 Co 237/2018-82, bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu vlastnictví a právo na spravedlivý proces a přístup k soudu zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Z odůvodnění:

I. Průběh řízení před Ústavním soudem, podstatný obsah spisu a rekapitulace ústavní stížnosti

1. Ústavnímu soudu byla doručena ústavní stížnost podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a ustanovení § 72 a násl. zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"). Stěžovatel se ústavní stížností domáhá zrušení výše uvedených rozhodnutí, neboť má za to, že jimi bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces a přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 a násl. Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a podle čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") a právo na ochranu vlastnictví podle čl. 11 Listiny a podle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

2. Ze spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 ("obvodní soud") sp. zn. 64 EXE 3325/2017 se zejména podává, že obvodní soud v záhlaví označeným usnesením zamítl návrh povinného (stěžovatele) na zastavení exekuce, jejímž provedením byl usnesením ze dne 20. 10. 2017, č. j. 64 EXE 3325/2017-14, pověřen soudní exekutor Mgr. D.Š., Exekutorský úřad Praha - západ. Stěžovatel navrhl zastavení exekuce z důvodu, že u něj proběhlo insolvenční řízení, po jehož ukončení byl od placení doposud neuspokojených pohledávek osvobozen. Oprávněný JUDr. J.P., Ph.D. s návrhem na zastavení exekuce nesouhlasil, neboť vymáhaná pohledávka vznikla až po skončení insolvenčního řízení, do kterého z uvedeného důvodu ani nemohla být přihlášena, a proto se na ni osvobození povinného nevztahuje.

3. Obvodní soud vycházel z toho, že Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 11. 1. 2016, č. j. KSOS 39 INS 32851/2013-B13, rozhodl o oddlužení stěžovatele (povinného) tak, že vzal na vědomí jeho oddlužení plněním splátkového kalendáře, dále schválil odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce a zprostil ho funkce. Dále osvobodil stěžovatele od pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny s tím, že osvobození se vztahuje i na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit. Současně rozhodl, že osvobození se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníkovi pro jeho pohledávky právo postihu. Citované usnesení Krajského soudu v Ostravě nabylo postupně právní moci ke dni 11. 1. 2016, ke dni 27. 1. 2016 a ke dni 9. 2. 2016.

4. Návrhu stěžovatele podle prvostupňového soudu nebylo lze vyhovět, neboť exekučním titulem v dané věci je usnesení soudního exekutora ze dne 22. 3. 2016, č. j. 067 Ex 215772/09-74, jehož výrokem II. byla stěžovateli uložena povinnost zaplatit soudnímu exekutorovi JUDr. J.P. - nyní oprávněnému - na nákladech exekuce částku 9.377,50 Kč. Toto usnesení nabylo právní moci a vykonatelnosti dne 27. 4. 2016. Jelikož tedy pohledávka oprávněného, jejíž plnění se v tomto exekučním řízení domáhá, vznikla až po pravomocném ukončení insolvenčního řízení vedeného s povinným (stěžovatelem), nevztahuje se na ni osvobození od placení pohledávek zahrnutých do splněného oddlužení. Pohledávka, která nově vznikla až při rozhodnutí oprávněného soudního exekutora o zastavení exekuce, nemohla být do insolvenčního řízení přihlášena, neboť v té době ještě neexistovala.

5. K odvolání stěžovatele Městský soud v Praze ("městský soud") ústavní stížností napadeným usnesením prvostupňové rozhodnutí potvrdil. Městský soud vyšel zejména z toho, že exekuční titul je v dané věci představován usnesením soudního exekutora (oprávněného), které bylo vydáno dne 22. 3. 2016. Tímto usnesením soudní exekutor podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. zastavil exekuci a současně jí uložil stěžovateli, aby k jeho rukám zaplatil náklady exekuce v částce 9.377,50 Kč. Okamžik vydání tohoto rozhodnutí, které má v části týkající se nákladů exekuce konstitutivní povahu (v dané souvislosti městský soud odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 238/2007), stejně jako okamžik, k němuž se posléze usnesení stalo vykonatelným (dne 27. 4. 2016), spadají až do doby po skončení insolvenčního řízení, v němž byl řešen úpadek stěžovatele. Naopak usnesení, jímž insolvenční soud vzal na vědomí splnění oddlužení stěžovatele a jímž ho osvobodil od placení pohledávek, bylo vydáno již dne 11. 1. 2016. Nadto městský soud zdůraznil, že v dané procesní situaci by znamenalo posuzování účinků insolvenčního řízení na pohledávku oprávněného ve svém důsledku posuzování věcné správnosti rozhodnutí oprávněného, které má být nyní vykonáváno. Exekuční soud ale není oprávněn posuzovat věcnou správnost exekučního titulu, nýbrž obsahem tohoto rozhodnutí je vázán a je povinen z něho vycházet.

6. Proti zmíněnému usnesení městského soudu podal stěžovatel souběžně s ústavní stížností dovolání [po dobu řízení před Nejvyšším soudem Ústavní soud přerušil řízení o ústavní stížnosti (srov. k tomu usnesení ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. II. ÚS 3303/18)], to však bylo usnesením Nejvyššího soudu z 15. 1. 2019, sp. zn. 20 Cdo 4434/2018-134 odmítnuto pro nepřipustnost, neboť předmětem odvolacího řízení bylo peněžité plnění nepřesahující částku 50 000 Kč [srov. k tomu § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř.]. Po skončení dovolacího řízení tedy Ústavní soud následně pokračoval v řízení o věcném posouzení stěžovatelovy ústavní stížnosti [srov. usnesení Ústavního soudu z 26. 2. 2019 téže spisové značky, kterým bylo rozhodnuto, že se v řízení o ústavní stížnosti pokračuje].

7. Stěžovatelova argumentace se opírá zejména o dva nálezy Ústavního soudu [jedná se o nález sp. zn. IV. ÚS 3250/14 ze dne 1. 7. 2016 (N 123/82 SbNU 25) a nález sp. zn. II. ÚS 502/17 ze dne 10. 1. 2018] s tím, že oba jsou plně aplikovatelné na tuto věc, nicméně soudy se jimi neřídily. Oba nálezy přitom vycházejí z toho, že exekutor má (může) svoji pohledávku představovanou náklady exekučního řízení přihlásit v rámci insolvenčního řízení. Přitom je třeba vycházet z toho, že uplatnění

pohledávky přihláškou v insolvenčním řízení je právem věřitele (tzn. exekutora), nikoliv jeho povinností. Je přitom na věřiteli, aby zvážil, zda chce usilovat o uspokojení pohledávky touto cestou, či zda chce raději vyčkat skončení insolvenčního řízení a teprve následně usilovat o to, aby na jeho pohledávku bylo dlužníkem plněno. V posléze uvedeném případě se však věřitel vystavuje riziku, že v rámci insolvenčního řízení bude dlužníku povoleno oddlužení a v případě jeho úspěšného splnění bude soudem osvobozen od placení dosud neuspokojených částí pohledávek. Insolvenční zákon (ani exekuční řád) přitom z tohoto pravidla nestanoví pro případ pohledávky exekutora, který bude usilovat o náhradu nákladů exekuce, žádnou výjimku. I podle Nejvyššího soudu přitom platí [zde stěžovatel odkazuje zejména na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010], že pohledávky, na které se vztahuje osvobození dlužníka od placení v souladu s ustanovením § 414 odst. 1 insolvenčního zákona v neuhrazené části nezanikají, avšak je nelze přiznat v soudním nebo jiném řízení a ve vykonávacím řízení mají stejný režim jako pohledávky promlčené.

8. Ústavní soud přitom podle stěžovatele právě v nálezu sp. zn. II. ÚS 502/17 vyslovil, že závěry nálezu sp. zn. IV. ÚS 3250/14 jsou použitelné i na případ, kdy je již vydán pravomocný a vykonatelný exekuční titul o nákladech soudního exekutora. Není tedy podle stěžovatele chybou, když je věcná správnost exekučního titulu namítána až v navazujícím vykonávacím řízení.

II. Vyjádření účastníků řízení, vedlejšího účastníka řízení a replika stěžovatele

9. Městský soud v Praze ve vyjádření k ústavní stížnosti zejména zdůraznil, že v daném typu řízení nebyl oprávněn podle svého názoru přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu (usnesení soudního exekutora), který má v části týkající se nákladů exekuce konstitutivní povahu a který byl vydán a stal se vykonatelným až po skončení insolvenčního řízení. K přezkoumání věcné správnosti exekučního titulu by bylo možné přistoupit jen v rámci řízení o řádných, případně mimořádných opravných prostředcích. Stěžovatel jako povinný však této možnosti nevyužil a následně v rámci exekučního řízení již věcnou správnost exekučního titulu namítat nemohl. Ústavní stížnost by tak měla být zamítnuta.

10. Rovněž Obvodní soud pro Prahu 4 ve svém vyjádření k ústavní stížnosti upozornil, že pohledávka oprávněného (soudního exekutora, který má v řízení o ústavní stížnosti postavení vedlejšího účastníka) ve výši 9.377,50 Kč se stala pravomocnou a vykonatelnou až po skončení insolvenčního řízení stěžovatele. Jelikož pohledávka oprávněného, jejíhož splnění se oprávněný v tomto exekučním řízení domáhal, vznikla až po skončení insolvenčního řízení, nevztahuje se na ni osvobození od placení pohledávek zahrnutých do splněného oddlužení. S ohledem na to by měla být ústavní stížnost zamítnuta.

11. JUDr. J.P., Ph.D., jako vedlejší účastník ve svém vyjádření shrnul, že podle praxe, která byla pro okolnosti nyní posuzovaného případu určující, by byly náklady exekuce vedlejšího účastníka insolvenčním správcem popřeny jako neexistující, protože o nich během insolvenčního ještě nebylo rozhodnuto. Nadto, tvrdí-li snad stěžovatel, že pohledávka vedlejšího účastníka jako soudního exekutora v době zahájení insolvenčního řízení již existovala, měl by zároveň vysvětlit, z jakého důvodu ji opomněl v insolvenčním návrhu uvést, když povinnost připojit k návrhu na povolení oddlužení mimo jiné i seznam všech veškerých závazků vyplývá přímo z insolvenčního zákona. Proti rozhodnutí vedlejšího účastníka o nákladech exekuce přitom mohl stěžovatel podat opravné prostředky, což však neudělal. Ústavní stížnost by tak podle vedlejšího účastníka měla být hodnocena jako nepřijatelná - srov. k tomu výslovně usnesení sp. zn. II. ÚS 3475/15 ze dne 29. 8. 2017.

12. Vyjádření účastníků řízení a vedlejšího účastníka řízení Ústavní soud nezasílal stěžovateli k replice, neboť tato nepřesahují rámec argumentace ústavní stížností napadených rozhodnutí, ani průběh dosavadního řízení.

III. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

13. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že není součástí soudní soustavy a nepřísluší mu proto ani právo vykonávat dohled nad rozhodovací činností obecných soudů [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 23/93 ze dne 1. 2. 1994 (N 5/1 SbNU 41)]. Do rozhodovací činnosti obecných soudů je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, došlo-li jejich pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, k porušení jeho základních práv či svobod chráněných ústavním pořádkem. Skutečnost, že se obecný soud opřel o právní názor (resp. o výklad zákona, případně jiného právního předpisu), se kterým se stěžovatel neztotožňuje, nezakládá sama o sobě relevantní důvod k podání ústavní stížnosti [viz nález sp. zn. IV. ÚS 188/94 ze dne 26. 6. 1995 (N 39/3 SbNU 281)]. Ústavní soud však na druhé straně konstatuje, že výklad a následná aplikace právních předpisů obecnými soudy mohou být v některých případech natolik extrémní, že vybočí z mezí hlavy páté Listiny, jakož i z principů ovládajících demokratický právní stát, a zasáhnou tak do některého ústavně zaručeného základního práva. To je právě případ stěžovatele.

14. Dle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby. Není přitom sporu, že odůvodnění nálezu je spjato s jeho výrokem a právě (a jen) v rámci odůvodnění musí být tento výrok vykládán. Tato vázanost právním názorem Ústavního soudu vyplývá ze samotného smyslu kasace i ze znění čl. 89 odst. 2 Ústavy.

15. V souladu s četnou judikaturou Ústavního soudu [srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 1997 sp. zn. I. ÚS 70/96 (N 29/7 SbNU 191); nález sp. zn. Pl. ÚS 41/02 ze dne 28. 1. 2004 (N 10/32 SbNU 61; 98/2004 Sb.) a další] je rovněž obecně přijímáno, že právní názor obsažený v odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu - má-li obecnou povahu (tzv. "zobecnující potenciál") - je závazný při řešení typově shodných případů. Je tomu tak mimo jiné proto, že jde o způsob interpretace a aplikace Ústavy, Listiny či mezinárodních závazků. Ústavní soud v minulosti dovodil vázanost obecných soudů právním názorem Ústavního soudu také z obecného principu rovnosti v právech podle čl. 1 věty první Listiny, neboť rovnost v právech zakládá též právo na předvídatelné rozhodování v obdobných případech, čímž vylučuje libovůli při aplikaci práva. Za porušení principu rovnosti v právech je pak nutno považovat rovněž takové případy, kdy obecný soud neposkytne účastníkům ochranu jejich základních práv a svobod, ač již ve skutkově obdobných případech byla Ústavním soudem přiznána.

16. Nálezy Ústavního soudu - vedle specifického řízení o kontrole norem - tedy z tohoto pohledu představují závazná interpretační vodítka pro rozhodování ve skutkově a právně obdobných věcech, od nichž je sice možné se odklonit, to ovšem pouze ve výjimečných a racionálně odůvodněných případech [srov. k tomu v širších souvislostech např. Kühn, Z. Proč si kontinentální právníci myslí, že jejich judikatura není závazná aneb patero důvodů pro odlišnou kontinentální koncepci precedentu. In.: Pezl, T. (ed.). Závaznost rozhodování ústavních soudů: sborník příspěvků: mezinárodní teoretický seminář pořádaný dne 23. 4. 2004 Právnickou fakultou Západočeské univerzity v Plzni. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004, s. 39 - 46, nebo nález sp. zn. I. ÚS 2219/12 ze dne 17. 4. 2014 (N 61/73 SbNU 163)]. Judikatura Ústavního soudu přitom plně zavazuje rovněž samotný Ústavní soud, resp. jeho jednotlivé senáty; samozřejmě s výjimkou případu uvedeného v ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu, podle něhož dospěje-li senát v souvislosti se svou rozhodovací činností k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu (nikoli tedy v usne

17. Podle § 414 odst. 1 odst. 2 insolvenčního zákona platí - zjednodušeně řečeno a jak již bylo naznačeno shora - že splní-li dlužník řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od zbylých částí pohledávek zahrnutých do oddlužení, které doposud nebyly dlužníkem uspokojeny. Toto osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíží a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak učinit měli. Podle § 109 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona dále platí, že okamžikem zahájení insolvenčního řízení lze nařídít nebo zahájit

výkon rozhodnutí či exekuci na majetek dlužníka nebo na majetek náležející do majetkové podstaty, nelze však ani exekuci ani výkon rozhodnutí provést. Podle § 173 insolvenčního zákona podávají věřitelé přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím soudu o úplatku. K později podaným přihláškám se nepřihlíží a na základě opožděně uplatněných přihlášek se pohledávky neuspokojují.

18. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 3250/14 Ústavní soud (mimo jiné) s odkazem na právě parafrázovaná ustanovení vyšel z toho, že náklady exekuce nese v zásadě povinný s tím, že povinnost k jejich úhradě vzniká již zahájením exekuce (v eventuálním příkazu k úhradě nákladů exekuce se tedy stanoví jejich výše, nikoliv samotná povinnost k jejich úhradě). Je-li tedy během běžícího exekučního řízení zahájeno insolvenční řízení, má exekutor vůči povinnému nárok na náhradu nákladů exekuce. K jejich úhradě pak dochází tak, že je exekutor v souladu s § 173 insolvenčního zákona přihlásí do insolvenčního řízení, jako ostatní věřitelé dlužníka. Neučiní-li tak, jeho pohledávka sice nezaniká, avšak nelze ji podle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3509/2010 přiznat v soudním nebo jiném řízení a ve vykonávacím řízení má stejný režim jako pohledávka promlčená. Skutečnost, že se vůči dlužníku nelze úspěšně soudně domáhat (s)plnění jeho závazků mimo rámec procesu oddlužení, vyplývá podle nálezu sp. zn. IV. ÚS 3250/14 též z toho - což lze považovat za nosné důvody tohoto nálezu - že "smysl a účel institutu oddlužení, jenž je sanačním způsobem řešení úpadku [tkví v tom], aby dlužník byl po jeho úspěšném provedení skutečně ,oddlužen?. Děje se tak cestou osvobození dlužníka od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, jakož i pohledávek, které nebyly věřiteli vůbec uplatněny přihláškou pohledávky, ačkoli takto uplatněny být mohly (srov. § 414 insolvenčního zákona). Insolvenční zákon (ani exekuční řád) přitom z tohoto pravidla nestanoví pro případ pohledávky soudního exekutora, který bude usilovat o úhradu nákladů exekuce, žádnou výjimku. (...) Opačný závěr by totiž zcela popíral smysl oddlužení, neboť si lze snadno představit situaci, kdy by se dlužník, který splnil podmínky pro oddlužení, znovu ocitl v dluhové pasti, tentokrát proto, že by nebyl schopen dostát povinnosti k úhradě nákladů exekuce, které vůči němu byla nařízena ještě v době před zahájením insolvenčního řízení. Takový výklad však zjevně připustit nelze."

19. Na tato východiska pak Ústavní soud bezvýhradně navázal i v nálezu sp. zn. II ÚS 502/17 (k němuž sám městský soud v ústavní stížnosti napadeném usnesení poznamenal, že je svou podstatou identický s nyní projednávanou věcí). Nad rámec nálezu sp. zn. IV. ÚS 3250/14 se však musel Ústavní soud vypořádat s otázkou, zda je tento nálezný (tedy nálezný sp. zn. IV. ÚS 3250/14) aplikovatelný i v situaci, kdy exekutor svoje náklady exekuce vyčíslí po skončení insolvenčního řízení (respektive po úspěšném oddlužení), a to ve svém usnesení, byť povinný proti takovému postupu neuplatnil opravné prostředky a zmiňované rozhodnutí exekutora nabyde i ve výroku o náhradě nákladů exekučního řízení právní moci a stane se vykonatelným titulem v (eventuálním) dalším vykonávacím řízením.

20. Ústavní soud přitom dospěl ke kladnému závěru, a to právě s ohledem na prioritu ochrany smyslu a účelu oddlužení (srovnej shora). V té souvislosti upozornil, že mělo-li by být následné rozhodnutí soudního exekutora v řízení navazujícím na oddlužení vykonáno, znamenalo by to zjevnou nespravedlnost a ve svém důsledku popření principů ovládajících demokratický právní stát [v daném kontextu Ústavní soud odkázal rovněž například na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. února 2013 sp. zn. 20 Cdo 1394/2012]. Přitom tzv. "jiný důvod" ve smyslu § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. (srov. "Výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.") musí být podle výslovného odkazu uvedeného v nálezu sp. zn. II ÚS 502/17 vyloženo a aplikováno právě tak, aby eventuálnímu pokusu o získání náhrady nákladů exekučního řízení bylo zabráněno.

21. Byť by v tomto bodě mohl Ústavní soud odůvodnění tohoto nálezu uzavřít, neboť není zásadně pochybnosti o tom, že oba shora citované nálezy [tedy nálezný sp. zn. II ÚS 502/17 a nálezný sp. zn. IV.

ÚS 3250/14] na právě posuzovanou věc bezprostředně dopadají - i zde se ostatně jedná o rozhodování otázek náhrady nákladů řízení v bagatelní výši, nicméně je potřeba posilovat zájem na důsledném dodržování judikatury Ústavního soudu nadává (srov. k tomu odst. 10 nálezu sp. zn. II ÚS 502/17) - považuje za potřebné doplnit ještě následující.

22. Již například ve stanovisku pléna sp. zn. Pl.ÚS-st. 23/06 ze dne 12. 9. 2006 (ST 23/42 SbNU 545) a v rozhodnutích na něj navazujících Ústavní soud upozornil, že exekutor při své činnosti vystupuje v postavení podnikatele, na druhou stranu jeho funkce má i veřejnoprávní rysy už proto, že jeho úkony se považují za úkony soudu v mezích jeho oprávnění, kdy ani exekutor nemůže své pověření k provedení exekuce bez dalšího odmítnout. Je tedy podle Ústavního soudu spravedlivé, aby mu příslušela odpovídající odměna za vykonanou práci. Na druhou stranu ze samotné judikatury Ústavního soudu vyplývá, že nejsou-li uspokojeny vždy všechny nároky exekutora, není taková situace a priori protiústavní [srov. k tomu usnesení sp. zn. I. ÚS 1619/11 ze dne 14. 3. 2012]. Je tomu tak zčásti i proto, že exekutor svoji činnost vykonává na vlastní riziko, odměna (jeho zisk) a náklady ale tvoří samostatné skupiny, které jsou mu nahrazovány - na rozdíl od běžného podnikatele - odděleně. Stát tedy pomocí právních norem mimo jiné eliminuje situace, kdyby exekutorovi jeho činnost negenerovala vůbec žádný zisk, a to navíc za situace, kdy exekutoři mají v podmínkách České republiky na provádění exekucí v podstatě monopolní postavení.

23. Důsledně vzato pak výklad zaujatý Ústavním soudem a Nejvyšším soudem ve shora citované judikatuře žádnou z těchto garancí principiálně nenarušuje, neboť exekutor má jako věřitel právo (a jak zdůrazňuje Nejvyšší soud nikoliv povinnost) své náklady přihlásit jako pohledávku do insolvenčního řízení. Stát - v tomto případě jeho soudy - tak ani v rámci těchto typových okolností - z nichž minimálně vychází skutkový rámec nálezu sp. zn. II ÚS 502/17 a tohoto nálezu - nevytváří pro exekutory bezvýhodnou situaci. Naopak výklad opačný, umožňující soudnímu exekutorovi uplatňovat vůči oddluženému účastníku insolvenčního (resp. exekučního) řízení pohledávky z období, z něhož má oddlužením ve smyslu zákona a po splnění zákonných podmínek vyjít skutečně oddlužen, podle Ústavního soudu nepřiměřeně upřednostňuje zájem exekutora jako právního profesionála a jako subjektu podílejícího se - za účelem dosažení zisku - na exekučním řízení. I Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře přitom připouští [srov. rozsudek ze dne 18. 10. 2011 ve věci Graziani-Weiss proti Rakousku, stížnost č. 31950/06], aby stát stanovil podmínky spojené s výkonem konkrétní právnické profese s tím, že povinnosti a omezení pro každou z nich nemohou být stejné, neboť se nenacházejí v obdobných situacích [srov. zejména odst. 65 cit. rozsudku]. Ani z hlediska časového kritéria, kdy judikatura obecných soudů zjevně připouštěla různá řešení ohledně možnosti uplatnění nákladů exekuce vůči oddluženému účastníku insolvenčního (exekučního) řízení [srov. k tomu judikaturu obecných soudů citovanou v bodě 29 nálezu sp. zn. IV. ÚS 3250/14], není možné hodnotit změnu výkladu za per se protiústavní, došlo-li k ní proporcionálně a v důsledku ochrany jiného veřejného zájmu či základního práva nebo svobody [srov. k tomu přiměřeně nálezu sp. zn. Pl. ÚS 21/96 ze dne 4. 2. 1997 (N 13/7 SbNU 87; 63/1997 Sb.)]. Oba prvky - tedy přiměřenost řešení jak ve vztahu k oddluženému, tak ve vztahu k exekutorovi a ochrana jiného veřejného zájmu (resp. práva nebo svobody) - přitom Ústavním soudem a Nejvyšším soudem přijatá interpretace naplňuje.

24. V kontextu právě posuzovaného případu pak konečně Ústavní soud nemohl přehlédnout, že oba soudy přejaly tvrzení JUDr. P., že jeho konstitutivní rozhodnutí (alespoň tedy ve vztahu k náhradě nákladů exekuce) spadá až do doby po skončení insolvenčního řízení. To je jistě - čistě formálně - pravda, nicméně pro účely přístupu traktovaného v obou citovaných nálezech Ústavního soudu a v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3509/2010 by ovšem otázka měla znít spíše tak, co JUDr. P. bránilo, aby o jím posléze nárokované náhradě nákladů rozhodl dříve. Ústavní soud přitom odpověď na tuto otázku nijak nepředjímá (ostatně vzhledem k obecným východiskům uvedeným shora a vzhledem k závaznosti nálezu judikatury nemůže odpověď na ni závěr o protiústavnosti ústavní stížností napadených usnesení obecných soudů jakkoliv změnit) a hodnotí jí pouze z toho

úhlu pohledu, že si ji obecné soudy v odůvodnění ústavní stížností napadených rozhodnutí nekladly, ač je zjevně rozdíl, byl-li by exekutor závislý na vydání rozhodnutí jiným subjektem, anebo vydá-li rozhodnutí představující pozdější exekuční titul sám. Z pohledu nosných důvodů obou nálezů Ústavního soudu pak není podstatné, zda o nákladech exekuce bylo rozhodnuto v průběhu exekučního řízení nebo až v rámci usnesení o zastavení exekuce, neboť rozhodné je zahájení insolvenčního řízení. V daném sporu přitom rovněž není časový sled událostí takový, že by ke zpeněžení majetku JUDr. P. došlo ještě před zahájením insolvenčního řízení, tzn. veškeré náklady by vznikly v době, kdy JUDr. P. nemohl ani předpokládat budoucí insolvenční řízení a byl by tak v legitimním očekávání, že za odvedenou práci obdrží odměnu bez toho, aniž by se musel podmínkám insolvenčního řízení podřizovat [srov. k tomu nález sp. zn. II. ÚS 2602/16 ze dne 3. 4. 2018].

25. Naznačuje-li vedlejší účastník ve vyjádření k ústavní stížnosti, že nemohl závěry nyní aplikované nálezevé judikatury předpokládat, neboť tato vznikla později, než došlo k některým procesním krokům v právě posuzované věci (a tento postup byl eventuálně souladný s tehdy dodržovanou praxí), pak nad rámec výše uvedeného Ústavní soud ještě připomíná ustálené stanovisko judikatury [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2561/2014, nebo nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3168/09 ze dne 5. 8. 2010 (N 158/58 SbNU 345)] a doktríny [srov. k tomu Kühn, Z. Prospektivní a retrospektivní působení judikatorních změn. Právní rozhledy, 2011, č. 6, s. 191 - 197)], že eventuelní změna judikatorního přístupu se musí projevit ve všech doposud neskončených řízeních, byť ke změně přístupu došlo až poté, co v takovém doposud neskončeném řízení byla vydána též (meritorní) rozhodnutí. Naplňuje se tak totiž retrospektivní působení judikatury, což je nutno odlišovat od (nežádoucího) retroaktivního působení právních norem.

26. Neobstojí konečně ani námitka, že Ústavní soud nálezem sp. zn. II. ÚS 502/17 nerespektoval své usnesení sp. zn. II. ÚS 3475/15 ze dne 29. 8. 2017. Je sice pravda, že Ústavní soud tímto usnesením odmítl podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu pro nepřipustnost ústavní stížnost tehdejší stěžovatelky, neboť ta nepodala proti rozhodnutí exekutora o náhradě nákladů řízení opravný prostředek, nicméně jak bylo vysvětleno shora, dokonce ani usnesení jednotlivých senátů Ústavního soudu, jimiž byla ta, která ústavní stížnost odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu nezakládá podmínku pro předložení věci plénu Ústavního soudu podle § 23 zákona o Ústavním soudu, chtěl-li by se některý ze senátů od právního názoru v těchto usneseních vyjádřených svým nálezem odchytil [srov. k tomu též například nález sp. zn. I. ÚS 3344/12 ze dne 24. 7. 2013 (N 129/70 SbNU 193)]. Tím méně pak podmínku předložení věci k rozhodnutí plénu Ústavního soudu mohou zakládat usnesení přijatá soudcem zpravodajem pro některý z důvodů podle § 43 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Druhý senát Ústavního soudu nadto východiska v nálezu sp. zn. II. ÚS 502/17 dostatečně vysvětlil, a proto i v této věci se cítí tímto nálezem vázán a nemá důvod se od jeho závěrů jakkoliv odchylovat. Pro úplnost možno ještě dodat, že zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. není už pro povahu tohoto důvodu podmíněno nutností (důsledného) čerpání opravných prostředků ve fázi řízení, která výkonu rozhodnutí předcházela, a to ani ve vztahu k následnému kritériu přípustnosti ústavní stížnosti [srov. k tomu nález sp. zn. II. ÚS 2230/16 ze dne 1. 11. 2016 (N 206/83 SbNU 281)].

27. Ústavní soud v návaznosti na výše uvedené uzavírá, že Městský soud v Praze a Obvodní soud pro Prahu 4 porušily stěžovatelovo právo na spravedlivý proces, přístup k soudu a právo na ochranu vlastnictví, když nevyhověly jeho návrhu na zastavení exekuce přesto, že pro takový postup byly splněny podmínky plynoucí z nálezevé judikatury Ústavního soudu, která je pro oba soudy závazná. Přitom je zjevné, že napadenými rozhodnutími nastolená situace se výrazně dotýká zejména majetkové sféry stěžovatele. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, zrušil.

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)